

Боброва Олена Олександрівна

Студентка групи Ф-91,
економічного відділення
Кібернетико -технічного коледжу

Розвиток фінансового сектору економіки України в умовах глобалізації інвестиційних процесів

Фінансовий сектор – одна з найважливіших сфер національної економіки де відбувається формування та розподіл фінансових ресурсів і, яка пов'язана з діяльністю фінансових установ.

Інвестиційні процеси— господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно

Останнім часом фінансова нестабільність світової економіки характеризується глобальним економічним спадом і мінімальними обсягами міжнародної торгівлі. Причинами цього стали накопичення зовнішніх дисбалансів, значне завищення цін активів країн із розвинутою економікою та країн з ринком, що формується, а також суттєве підвищення рівня ризику в основних фінансових системах. У цей період фінансовий сектор опинився в найскладнішому становищі, що обумовлено зникненням ліквідних засобів у банківських системах і різким скороченням кредитування реального сектору.

За даними Центру наукових досліджень НБУ, Україна належить до країн із недостатньо розвинутим фінансовим сектором. Тим часом ефективність діяльності останнього суттєво впливає на економіку в цілому. Його суб'єкти є саме тією ланкою, яка пов'язує суб'єктів усіх секторів та підсекторів через акумулювання коштів та фінансування їхньої діяльності. Отже, продуктом діяльності суб'єктів фінансового сектору є перерозподіл капіталу між галузями економіки, які його потребують у певний момент часу (рис. 1).

Ресурси фінансового сектору формуються за рахунок отриманих процентів від надання різноманітних банківських та консалтингових послуг, страхових премій та комісійних. Фінансовий розвиток мінімізує ринкові обмеження зовнішнього фінансування галузей економіки, що допомагає підприємствам виходити за межі, утворені внутрішніми потоками готівки та короткостроковим кредитуванням. Дослідження останніх років свідчать, що розвинутість фінансового сектору країни послаблює жорсткість впливу умов торгівлі на економічне зростання, підтримує диверсифікацію індустріальної бази, посилює дієвість експорто орієнтованої моделі економіки і, нарешті, сприяє скороченню бідності населення.

В Україні на початок 2010 року діяло: 450 страхових компаній, 755 кредитних спілок, 373 ломбарди, 389 компаній з управління активами, 109 недержавних пенсійних фондів і близько 1 000 інвестиційних фондів різного

типу. Станом на 01.01.2010 загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів, зареєстрованих Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку становить- 740,06 млрд. грн. А активи основних небанківських інститутів становили: страхових компаній – 41,8 млрд. грн., кредитних спілок – 4,5 млрд. грн.; інших небанківських кредитних установ – 7,5 млрд. грн. (Табл. №1).

Таблиця 1.

Фінансові установи за 2010-2011 рік.

Назва	2010 рік	2011 рік		
	Кількість установ	Активи	Кількість установ	Активи
Страхові компанії	450	41,8 млрд.	451	43,92 млрд. грн.
Кредитні спілки	755	4,5 млрд. грн.	713	3,2 млрд. грн.
Інвестиційні фонди	1000	7,5 млрд. грн.	950	7,14 млрд. грн.
Випущено в обіг цінних паперів загальним обсягом		740,06 млрд. грн.		450,3 млрд. грн.

А на початок 2011 року характеризувався такими показниками: 451 страхові компанії, 679 кредитних спілок, 416 ломбардів, 346 компаній з управління активами, 102 недержавних пенсійних фондів, 950 інвестиційних фондів різного типу. Випущено активів вітчизняної банківської системи становило близько 942,0 млрд. грн., 64,8% яких припадало на кредитні операції банків: активи страхових компаній досягли 43,92 млрд. грн., активи кредитних спілок склали 3,2 млрд. грн., активи ломбардів 836,7 млн., активи інших небанківських кредитних установ склали 1,14 млрд. грн.

Насамперед, продовження скорочення кількості кредитних спілок можна пояснити істотним погіршенням їх фінансового становища у 2009-2010 рр., суттєвим зниженням показників платоспроможності та ліквідності. Невиконання заходів впливу, що раніше застосовувалися до кредитних спілок, призвело до посилення контролю з боку Держфінпослуг та, як наслідок, виключення інформації з Державного реєстру фінансових установ та анулювання свідоцтва про реєстрацію фінансової установи кредитним спілкам у зв'язку із систематичним невиконанням заходів впливу та відсутністю за заявленим місцезнаходженням.

Позитивними моментами також є: забезпечення масштабних інвестицій; зменшення ризику ліквідності; диверсифікація фінансових ризиків окремих підприємств, галузей, регіонів; створення ефективного механізму перерозподілу фінансових ресурсів; захист вкладеного капіталу завдяки корпоративному контролю з боку фінансових посередників.

Усталеність фінансового сектору в передових країнах відображає його найважливішу роль у розвитку економіки, насамперед щодо накопичень. Рівень же розвитку фінансового сектору в Україні не адекватний проблемам усієї країни і не відповідає розвитку реального сектору економіки. Як показує практика, головними проблемами української фінансової системи є низький рівень концентрації фінансових інститутів ринку та диверсифікації фінансових інструментів. Недостатня увага приділяється розвитку основних елементів ринку капіталу, а саме — корпоративному управлінню і, як наслідок, стимулюванню внутрішньої мобілізації накопичень.

Ступінь впливу фінансового сектору на економіку України можна оцінити через рівень фінансового посередництва (РФП) у межах країни, який дорівнює сумі внутрішнього кредитування, ринкової капіталізації фондового ринку та внутрішніх боргових зобов'язань.

Це підтверджується і структурою активів фінансового сектору (рис. 3), де близько 95 % належать банківському сегменту, основним джерелом доходів якого залишаються процентні платежі за кредит.

Присутність іноземного капіталу в банківській системі України в розмірі близько 40 % загальної капіталізації спричинила високу частку доларових споживчих кредитів у загальній сумі кредитування та збільшення частки банківського сектору в зовнішньому боргу України. Українська економіка стала залежною від припливу іноземного капіталу, що суттєво позначилося на фінансовій безпеці країни.

А невирішеність фундаментальних проблем у банківському секторі залишається стримуючим чинником інвестиційної активності та зростання вітчизняного фондового ринку.

Протягом 2008—2010 років під впливом світової фінансової кризи виявилася вразливість фінансового сектору України до факторів макроекономічної нестабільності, що характеризувалося істотним зниженням темпів його розвитку. Основною причиною такої вразливості фінансового сектору до кризи стала його інституційна слабкість та відсутність послідовних економічних реформ.

З одного боку, криза стала "перевіркою на міцність" фінансового сектору України.

А з другого — загострила його проблеми, яким і за умов економічного зростання не приділялося достатньо уваги. Йдеться насамперед про низький рівень капіталізації фінансових установ, недостатню якість ризик-менеджменту, невідповідність принципів корпоративного управління фінансових установ міжнародним стандартам (зокрема, недостатню прозорість діяльності, низьку якість фінансових послуг, недостатній рівень захисту прав інвесторів і споживачів фінансових послуг), а також неналежні регулювання й нагляд за діяльністю фінансових установ та відсутність системних, узгоджених підходів у діяльності регуляторів.

У сучасних умовах основною проблемою розвитку фінансових установ є реабілітація фінансового, й насамперед банківського, сектору України, що дасть змогу поживити економічну активність та відновити роботу реального сектору

економіки. При цьому головною метою реформування фінансового сектору в Україні має бути проведення реформ у сфері інституційного розвитку всіх складових фінансового сектору з метою підвищення його стабільності і здатності відновлюватися після можливих потрясінь, розширення переліку й поліпшення якості фінансових послуг, що дасть змогу фінансовим інститутам краще задовольняти потреби реального сектору й економіки в цілому.

Обсяги кредитів нефінансовим корпораціям протягом року зросли на 9,4 млрд грн і на 01.08.2010 становили 471,6 млрд грн. Певною мірою така ситуація зумовлена співробітництвом окремих банків, державних і квазідержавних (капіталізованих із участю держави), з державними органами й підприємствами щодо реалізації загальнодержавних програм, у тому числі кредитуванням пріоритетних секторів економіки. Втім, тенденція до зменшення обсягів кредитування домашніх господарств спостерігається й сьогодні: на 01.08.2010 обсяги кредитів домашнім господарствам становили 220,7 млрд грн, що на 20,5 млрд грн менше, ніж на початок року.

Протягом 2009—2010 років середньозважені процентні ставки за кредитами домашнім господарствам мали тенденцію до підвищення, тоді як середньозважені ставки за кредитами нефінансовим корпораціям упродовж зазначеного періоду знизилися з 23,4 % станом на січень 2009-го до 13,0 % станом на липень 2010-го.

У цілому проблеми, що стримують здешевлення кредитних ресурсів, спричинені:

-невпевненістю економічних суб'єктів у макроекономічній стабільності в середньо-довгостроковій перспективі, тобто відсутністю реальної бази для забезпечення низької і прогнозованої інфляції, стабільності курсу національної грошової одиниці, стійкого економічного зростання;

-недостатнім рівнем платоспроможності більшості позичальників та низькою ефективністю системи захисту прав кредиторів і позичальників;

-браком довгострокових ресурсів для кредитування економіки та низькою якістю наявних активів

Також як відомо, головним чинником що впливає на інвестиційні процеси є інвестиційний клімат. Він в Україні був доволі несприятливим, особливо для іноземних інвесторів. Певне „потепління” в цьому плані спостерігається від 2008 року, коли Україна почала провадити політику по вступу до СОТ та можливого членства в ЄС.

Можна зазначити, що основними чинниками які погіршували інвестиційний клімат в Україні, були:

- нестабільна політична ситуація та відсутність суспільного консенсусу щодо збільшення якості та глибини реформ;

- вузькість внутрішнього ринку, низький платоспроможний попит підприємств і населення;

- низька прибутковість більшості підприємств в усіх сферах господарської діяльності, що робить більш вигідним імпорт у порівнянні з залученням іноземних інвестицій та розширенням виробництва;

- високий рівень та спотворена структура витрат на виробництво;

- недосконале корпоративне та інвестиційне законодавство, незадовільний захист прав дрібних акціонерів;
- надмірний податковий тиск на легальну економіку при одночасній "тінізації" майже половини національного виробництва;
- деформований грошовий обіг, платіжна криза, домінування низьколіквідних грошових сурогатів;
- високий рівень корупції та організованої злочинності;
- низька ділова культура та небажання впровадження сучасних технологій ведення бізнесу;
- нерозвиненість ринкової інфраструктури тощо.

Саме дією перелічених чинників пояснюється легальний і нелегальний відтік капіталів з України, обсяг якого за десять останніх років за оцінками експертів складає понад 20 млрд. дол. США. Щорічно з країни незаконно виводиться 3-5 млрд. дол. США.

Віддзеркаленням негативних умов для вкладення капіталів в українську економіку є незначні обсяги іноземних інвестицій, які лише на 30-40% компенсують відтік капіталу, та криза внутрішнього інвестування. Цей об'єктивний процес став причиною найбільш деструктивної тенденції в українській економіці - її декапіталізації. Остання спричиняє депресію внутрішнього ринку України на тлі зростаючих обсягів зовнішньої торгівлі. Іноземні інвестиції спрямовуються переважно у галузі з швидким обігом. Більше половини обсягу прямих іноземних інвестицій зосереджено у чотирьох галузях - харчовій, паливній промисловості, торгівлі, фінансах. Таким чином, шляхом репатріації доходів відбувається вимивання джерел капіталів для решти галузей національної економіки та надходжень до бюджету.

Для реабілітації банківського сектору України та пожвавлення економічної активності потрібно провести ретельну "очистку" банківських балансів від недіючих кредитів, підвищити рівень капіталізації банків, знизити ризик того, що проблеми банків негативно впливатимуть на економіку.

Разом із тим за певними ознаками можна цілком об'єктивно стверджувати, що банківська система вийшла на етап посткризового відновлення. Слід назвати, зокрема, такі позитивні тенденції:

— збільшення обсягів капіталу банків та показника адекватності регулятивного капіталу;

* скорочення обсягів кредитування в іноземній валюті;

* зменшення кількості збиткових банків.

На особливу увагу заслуговує питання відновлення довіри до фінансового сектору України. Для того щоб відновити довіру до банківської системи України, треба забезпечити прозорість системи й розкриття інформації про реальних власників банків та інших фінансово-кредитних установ, посилити контроль виконання ними своїх зобов'язань перед вкладниками, поліпшити нагляд за банками, вдосконалити банківське законодавство щодо корпоративного управління та впровадження нагляду на консолідованій основі.

Стратегією розвитку небанківського фінансового сектору України до 2015 року передбачено такі заходи забезпечення ефективного розвитку сектору небанківських фінансових установ:

- посилення конкурентоспроможності і стійкості небанківських фінансових установ;
- розширення спектра та підвищення якості фінансових послуг;
- забезпечення належного захисту прав споживачів фінансових послуг;
- підвищення рівня інформаційної відкритості небанківських фінансових установ;
- удосконалення регулювання й нагляду за небанківськими фінансовими установами.

Основні положення програми розвитку фондового ринку на 2011—2015 роки спрямовані на виконання таких основних завдань:

- підвищення рівня капіталізації, ліквідності і прозорості фондового ринку;
- вдосконалення ринкової інфраструктури та забезпечення її надійного й ефективного функціонування;
- удосконалення механізмів державного регулювання, нагляду на фондовому ринку та захисту прав інвесторів;
- податкове й валютне стимулювання розвитку фондового ринку України.

З викладеного об'єктивно випливає доцільність і необхідність підвищення ефективності регулювання й нагляду за фінансовим сектором. Тому важливо розв'язати проблеми щодо забезпечення достатнього рівня інституційної, фінансової й операційної незалежності регуляторів фінансових інститутів, а також закріплення на законодавчому рівні за певним органом державної влади відповідальності за розробку й координацію політики розвитку фінансового сектору. Таким органом може бути Міністерство фінансів України.

Отже, проаналізувавши наведені причини негативного інвестиційного клімату в Україні можна зробити такий висновок, що для його покращення потрібно:

1. Забезпечити інвестиційну безпеку шляхом здійснення виробничих нагромаджень і капітальних вкладень на рівні, що забезпечує необхідні темпи розширеного відтворення, реструктуризацію і технологічне переозброєння економіки;
2. Інвестиційна безпека України повинна передбачати також дотримання оптимального співвідношення національних та іноземних інвестицій;
3. Забезпечення належного рівня фінансування науково-технічної сфери;
4. Створення інноваційної інфраструктури та адекватних інноваційних механізмів;
5. Забезпечити зміцнення фондового ринку та його інфраструктури;
6. Розвиток інститутів спільного інвестування, страхових та пенсійних фондів;
7. Вихід України на міжнародні ринки капіталів;
8. Підвищення ролі державного регулювання ринку цінних паперів;
9. Розвиток нормативно-правової бази;

10. Вдосконалення захисту прав інвесторів;
11. Формування конструктивної моделі паритетної взаємодії національного й іноземного капіталу;
12. Політика активного державного захисту позицій національного капіталу;
13. Стимулювання не лише кількісного зростання прямих іноземних інвестицій, а й їх якісних аспектів.

Основною причиною малого обсягу інвестицій в українську економіку, на мою думку, є відсутність цілісної стратегії щодо іноземного інвестування. Також сюди ж можна віднести недостатню інвестиційну активність вітчизняного капіталу, яка є недостатньою для відтворення національної економіки, усунення структурних диспропорцій, економічного зростання країни.

Вплив на ці процеси мають також низький рівень розвитку фондового та страхового ринку, його низька капіталізація, недостатність фондових інструментів, недосконалість фондової інфраструктури.

Список літератури:

1. <http://www.bank.gov.ua>.
2. <http://www.stockmarket.gov.ua>.
3. <http://www.gov.ua.aub.org.ua>.
4. <http://www.rbc.ua>.
5. Кончин В. "Глобальна фінансова криза" та економічна криза в Україні: пошук взаємозв'язку та шляхи подолання внутрішніх і зовнішніх шоків для української економіки // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. - № 2(9). - 2008. - 3-12.
6. Трансформація системи глобального фінансово-кредитного управління: Вашингтонська та Лондонська резолюції Великої двадцятки та що чекає Україну // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. - № 1(10). - 2009.
- Юрій С, Є.Савельєв. Ordnung, чи новий світовий економічний порядок // Дзеркало тижня. - № 3 (782) 2010.